

Nog één keer Psalm 51

Wie de *Confessiones* van Augustinus leest, komt er gauw achter dat *confessio* bij hem zowel belijdenis van zonden kan betekenen als het loven en belijden van God. Dat is in Psalm 51 niet anders. Daarom nog één keer een preek over deze psalm – met het thema

LOF EN LIEFDE

Preek over Ps. 51:17.

Lezingen: Ps. 51 en Jak. 3:10-18.

Een vreemde vraag: ‘Heer, open mijn lippen.’ Hebben wij dat wel eens gevraagd? Aan God – want David vraagt het aan God: ‘Heer, open mijn lippen.’ Waarom vraagt hij dat? Omdat hij de lof van God wil zingen. ‘Heer, open mijn lippen,’ vraagt hij, ‘dan zal mijn mond uw lof verkondigen.’

Maar waarom *zingt* hij die lof dan niet gewoon? Zoals wij ook gewoon gaan zingen als ons een psalm of lied wordt opgegeven [Tenminste, als dat weer mag]. Waarom vraagt hij aan God of die zijn lippen wil openen?

Het is duidelijk dat Davids vraag een diepere reden heeft. Hij wil graag Gods lof zingen maar *kan* dat om een of andere reden niet. Daarom vraagt hij of God zijn lippen wil openen.

David staat voor Gods aangezicht als hij dit vraagt, voor het heiligdom in Jeruzalem, waar God te midden van zijn volk wilde wonen. Daar, in het achterste gedeelte van het heiligdom, het heilige der heiligen, daar woonde Hij, de heilige die Israël zijn geboden had gegeven en die hen er ook aan hield. En die geboden had David met voeten getreden. Hij had zich een vrouw toegeëigend die de zijne niet was en haar man, een trouwe officier uit zijn leger, had hij op slinkse wijze laten vermoorden. De vrouw had hij bij zich in huis genomen – zich ontfermd over de weduwe – daar zou het voor kunnen doorgaan – maar het was puur overspel geweest. Maar voor het volk kon het zo verborgen blijven.

En het zou ook verborgen gebleven zijn als niet de profeet Nathan naar hem toe was gekomen en hem aangezegd had – in Gods naam – dat hij geen recht van leven meer had omdat hij Gods geboden op de meest grove wijze had overtreden. En dan breekt David. Hij kan alleen nog zeggen: ‘Ik heb gezondigd tegen de HEERE’ (2 Sam. 12:13). God vergeeft hem zijn zonde. Hij mag zelfs koning blijven, maar het kind dat uit de verbintenis voortgekomen is zal sterven. Zo eindigt het avontuur dat David zo roekeloos begonnen was in diep verdriet.

Maar dan, als het kind gestorven is, staat David op, wast zich en gaat naar het heiligdom om daar te verschijnen voor de God tegen wie hij zo zwaar gezondigd had. Hij vertrouwt zich toe aan Gods genade, de genade die de profeet hem had aangezegd en die ook zichtbaar werd in de offers die op het altaar brandden. Wees mij genadig want Uw barmhartigheid is groot, horen we hem bidden (vs. 2). Maar hij voelt zich vuil om wat hij gedaan heeft en bezwaard. Zijn hart is zwaar. De vreugde die hij in zijn God gehad had, die hem zelfs in de moeilijkste tijden geholpen had, die vreugde was weg, want er kleefde bloed aan zijn handen.

Nu staat hij daar voor het heiligdom, voor het aangezicht van de levende God, en wat zou hij nu graag meezingen met de zangers voor wie hij zelf de liederen geschreven had. David scheef de psalmen immers voor de zangers die bij het heiligdom stonden. Maar het lukt

hem niet het loflied mee te zingen. Daarvoor is de schuld die op hem rust te zwaar. Zo zwaar was zijn zonde geweest dat het als godslastering zou voelen om nu Gods lof te zingen.

Hij heeft het *recht* niet meer Gods lof te zingen na wat hij heeft gedaan. Zo voelt David het. Daarom bidt hij: ‘Heer, open mijn lippen’, want zoals het er nu met hem voor staat kan het niet en mag het niet. Met zoveel schuld op zijn hart – en bloed aan zijn handen – kan hij Gods lof niet zingen.

Misschien denkt u: zo erg als David heb ik het niet gemaakt. Ik heb mij niet aan andermans vrouw vergrepen. Ik heb geen moord begaan. Dat zal zo zijn. Maar betekent dat dan dat wij méér recht dan David hebben om God te loven, enkel omdat wij het minder erg hebben gemaakt? Houden we dat staande voor de heilige God ook vol, die ook ons aan zijn geboden houdt en tot op de bodem van ons hart kan kijken? Met dezelfde mond ‘loven wij God en vervloeken wij de mensen,’ zegt Jakobus (3:9). Hij is realist. Hij weet hoe wij zijn en denken en praten als wij maar even van Gods aangezicht vandaan denken te zijn en onze gang gaan onder de mensen. En als we dan in de kerk voor Gods aangezicht zitten, hebben wij dan wel het recht om God te loven, méér dan David dat had? Hebben wij in alles aan Gods gebod voldaan? Ook aan het hoogste gebod, dat van de liefde? – liefde die er helemaal voor de ander wil zijn, zoals Gods liefde dat is? Dan vallen wij ook stil en bidden: ‘Heer, open mijn lippen’, want ik heb er het recht niet toe. Staande voor Hem die liefde is en liefde gebiedt moeten wij allen het hoofd buigen en zeggen we: ‘Heer, open mijn lippen, dan zal mijn mond uw lof verkondigen’.

Maar waar denkt David aan als hij dit vraagt? Dat een engel een gloeiende kool tegen zijn lippen houdt om ze schoon te branden? zoals de profeet Jesaja in een gezicht overkwam (Jes. 6:6). Of dat hem zijn spraakvermogen wordt teruggegeven, zoals de profeet Ezechiël gebeurde (Ez. 33:22). Dat kan het niet zijn geweest, want David is hier aan het spreken. Of moeten we ons iets innerlijks voorstellen, zoals de leerlingen van Jezus overkwam toen de Heilige Geest over hen uitgestort werd en zij de ‘grote daden van God’ begonnen te verkondigen (Hand. 2:2). Dat komt er iets dichterbij, want Davids hart is bezwaard. Hij heeft de moed niet om Gods lof te verkondigen.

Maar hij voelt dat hij er het *recht* niet toe heeft, want hij heeft bloed aan zijn handen. Hij heeft ‘bloedschulden’ over zich gehaald (vs. 6) en is een moordenaar geworden die een doodvonnis verdient. Hoe kan iemand die zoiets op zijn geweten heeft met blijdschap God loven? Hij heeft er het recht niet toe als hij niet door God zelf wordt vrijgesproken.

Maar de profeet had hem toch al gezegd dat zijn zonden waren vergeven? Ja, maar David *voelt* zich nog niet vrij. Daarvoor is het te erg wat hij gedaan heeft.

Dat valt ook op menselijk niveau wel in te denken. Als je iemand een strek geleverd hebt, en je biedt daarvoor je verontschuldiging aan en de ander is bereid je te vergeven, dan voel je je nog niet in één keer helemaal vrij. Het duurt even voor je de ander weer net zo ongedwongen aanspreekt als je vroeger had gedaan. Misschien heb je daar zelf een extra aansporing voor nodig, een verzekering dat *echt* alles vergeven en vergeten is. Maar die verzekering moet dan wel van de ander komen. Jezelf geruststellen helpt dan even niet. Zo vraagt David hier aan God of HIJ zijn lippen wil openen: ‘Open mijn lippen’, laat U mij weten dat ik het recht weer heb om uw lof te verkondigen. Dat recht moet U mij geven.

Lofzingen – ‘praisen’ – is in. Maar zonder het besef voor de heilige God te staan, zonder dat we ons afvragen of we het *recht* hebben om Hem te loven, zolang uit onze mond ook heel andere dingen komen – met dezelfde mond ‘loven wij God en vervloeken wij de mensen’, zegt Jakobus, en hij heeft gelijk – als wij nooit bij deze dingen hebben stil gestaan krijgt dat praisen gauw iets oppervlakkigs. Dan wordt het een prijzen zonder **VERWONDERING DAT WIJ GOD PRIJZEN MOGEN.**

Laten we Davids gebed tot het onze maken: ‘Heer, open mijn lippen. Dan zal mijn mond Uw lof verkondigen.’

David voelt zich bezwaard, maar er zit ook LIEFDE in zijn woorden. Hij WIL zo graag Gods lof zingen, de lof van de God die hem het leven had gegeven, die hem van jongs af had geholpen en bewaard, die hem kracht en steun gegeven had in de oorlogen die hij voor zijn volk heeft moeten voeren, de lof van de God die hem de Geest had gegeven die hem tot zijn prachtige psalmen had geïnspireerd, de God wiens naam hij te schande had gemaakt door zo grof zijn geboden te overtreden – –

Wat vindt hij het verschrikkelijk wat hij heeft gedaan! Hij heeft toch alle recht verspeeld de naam van die God bij zijn heiligdom te loven. Maar zonder dat kan hij ook niet. Daarvoor heeft David zijn God te lief, de God die hem door zijn zonden te vergeven als het ware voor de tweede keer het leven had gegeven. Wat zou hij graag weer meezingen met de psalmen die hij zelf voor het heiligdom had geschreven! Wat zou hij dat graag weer doen met heel zijn hart! Voelt u de liefde die daarin zit? O Heer, ik kan U niet missen. Ondanks alles wat ik gedaan heb, heb ik U lief. Wat is Gods lof zonder zulke liefde?!

Ik zou bijna zeggen: Is David hier al niet BEZIG GOD TE LOVEN, als hij met zoveel liefde en verlangen over Hem spreekt? ‘Heer, open mijn lippen. Dan zal mijn mond Uw lof verkondigen.’ Zit daar de lof van God al niet in?

En hoe is dat met ons? Prijzen we God al niet als we gewoon tegen Hem zeggen hoe het met ons gesteld is, en wat ons op het hart ligt, de vrolijke dingen niet alleen, maar ook onze angsten en ons verdriet, en ook hoe dubbel ons leven is, dat we met dezelfde mond Hem loven en onze medemens vervloeken kunnen en denken dat dat zomaar kan? Maar dat we toch niet zonder Hem kunnen, omdat we Hem liefhebben. Prijzen we God daar al niet mee als we zo tot Hem spreken? Zitten we daarmee al niet in de buurt van onze psalm?

‘Heer, open mijn lippen. Dan zal mijn mond Uw lof verkondigen.’ Blijft de vraag hoe we ons dat openen van die lippen moeten voorstellen. Als een engel die komt met een vurige kool? Of als een diepe innerlijke ervaring, een soort aanraking van God, maar dan van binnen, waardoor we weten: Nu vergeeft Hij mij?

Ik weet dat er mensen zijn die op zo’n aanraking wachten, die in één keer een einde maakt aan alle onzekerheid. Toch denk ik niet dat David aan zoiets heeft gedacht, en wij moeten er ook maar niet op wachten.

David wil van de ‘bloedschulden’ af die op zijn hart liggen en die hem neerdrukken. En al had de profeet gezegd dat hem zijn zonden zijn vergeven, hij wil het graag nog een keer horen, zodat hij er helemaal zeker van is: God denkt niet meer aan wat ik heb gedaan. Ik, zondaar, mag voor zijn aangezicht leven en Hem loven in zijn heiligdom.

Je kunt je voorstellen dat David schoorvoetend en met huiver naar het heiligdom is gegaan. Daar woonde Hij immers: de heilige God, wiens geboden hij zo openlijk had overtreden. Maar ook de gewone Israëliet voelde zich klein worden als hij het heiligdom naderde. Bij zoveel heiligheid – wie kan dan zeggen: ik heb aan al Gods geboden voldaan?

Maar als je dan dichterbij kwam, dan zag je voor het heiligdom het ALTAAR staan met de OFFERDIEREN die daarop brandden. En dan wist je: die branden daar in mijn plaats, ik, zondaar, mag voor Gods aangezicht leven. En als dan de zangers die op het plein voor het heiligdom stonden de lofzang aanhieven op God die zondaren genadig is, dan was het hart enkel vol van Hem. Dan was het oude vergeven en vergeten. Dan was er enkel nog de lof van God.

Hetzelfde beleven zij als ons het OFFER VAN CHRISTUS WORDT VERKONDIGD, het offer dat Hij bracht in onze plaats, opdat wij, zondaren, voor Hem zouden leven, voor Hem die nu leeft aan Gods rechterhand en die de wereld draagt in zijn handen. En als wij zo, met het offer van Christus in onze gedachten, Gods genade horen verheerlijken, dan is ook ons hart vol, niet minder dan dat van David, en voor we het weten zingen we met heel ons hart mee. ‘Heer, open mijn lippen. Dan zal mijn mond Uw lof

verkondigen' – vol vreugde en in verwondering dat we Hem loven *mogen*. Vol liefde ook voor Hem die de dood van de zondaar niet wil, maar wil dat we voor zijn aangezicht leven.

Zo neemt God ons mee, door zijn woord en door zijn lied, en door zijn heilige sacramenten. Voor David was het offer op het altaar zo'n sacrament, dat God gebruikte om hem te verzekeren van zijn genade. Wij kennen zulke offers niet meer. Wij hebben de tekenen van brood en wijn die wijzen naar het offer van Christus, en die wij als uit zijn hand ontvangen als een persoonlijke verzekering: Hier, mijn lichaam, voor jou.

David zal het altaar voor zich. Het dier dat daarop brandde had hij zelf meegebracht. Voordat het geslacht werd legde men de hand op de kop van het dier om daarmee te zeggen: dit dier mag gaan in mijn plaats, het geeft zijn leven om mij met God te verzoenen. En als men dan het dier in vlammen op zag gaan, dan zag men zowel Gods toorn daarin als zijn brandende liefde.

Misschien moeten we ons over wat heen zetten om daarbij te komen, die oude rituelen met het doden van dieren en zo, maar de Israëliet zag er Gods toorn en zijn genade in: Gods toorn die de zondaar zou moeten vertekeren, Gods genade die wil dat dezelfde zondaar leeft. Zoals zij die zien in het offer van Christus. Misschien zijn we daar meer aan gewend, maar het is dezelfde toorn die wij in dat offer zien en ook dezelfde liefde: Gods liefde voor zondaren.

'Heer, open mijn lippen,' bidt David. Aan het eind van de psalm merken we dat God dat onder het zingen ook bij hem gedaan heeft. Dus nooit zeggen als we in de kerk zitten: ik zing maar niet mee. God neemt ons ook mee in het zingen.

Aan het eind, in de laatste verzen van de psalm, is het enkel nog LOF EN LIEFDE wat we horen. 'Doe goed aan Sion', de heilige stad, die ik met mijn zonden zo'n slechte naam bezorgde. Maar dat Uw naam daar weer geprezen wordt en dat zondaren als ik er de weg naar U weer kunnen vinden. Bouw de muren van Jeruzalem op, dat het een schitterende stad wordt, die een naam heeft over heel de aarde.

In het laatste vers gaat alles in de liefde op: 'Dan zult U vreugde vinden in offers van gerechtigheid, in een brandoffer en een offer dat geheel verteerd wordt. Dan zal men jonge stieren offeren op Uw altaar' (vs. 21). Daar moeten we ons weer even over heen zetten en proberen te zien dat David hier voor zich ziet: dieren die opgaan in het vuur. Eigenlijk blijft er aan het eind alleen nog maar vuur over.

Dat is het vuur van Gods liefde, want HIJ heeft er vreugde in, zegt David. Geen vreugde in de zonde – die moet worden verbrand – maar daarin dat wij, zondaren, voor Gods aangezicht leven. Maar ook David zelf ziet het met vreugde voor zich: de HEERE heeft een offer in mijn plaats gegeven, een offer zoals het moet zijn, een offer dat mij recht geeft om te leven.

'Een offer dat geheel verteerd wordt,' noemt David het, zodat je aan het eind enkel nog vlammen ziet. Vlammen die ten hemel stijgen. De vlammen van een liefde waarin ten slotte alles opgaat.

Die liefde heeft David inmiddels zo meegenomen dat hij zelf ook wel zo'n offer zou willen zijn: een offer dat geheel verteerd wordt door Gods liefde, zodat ten slotte alleen God en zijn liefde overblijven. Zo ver kan het in de liefde gaan. Voor we het weten wordt ons hart erdoor meegenomen.

David heeft de gevolgen van zijn daden moeten dragen: strijd en onvrede in zijn volk en gezin. Ook dat had de profeet aangekondigd. Hij heeft het geduldig gedragen, ook toen zijn eigen zoon tegen hem in opstand kwam en hij de vlucht moest nemen. Er zat een knak in Davids verdere leven. Zonde is nooit goedkoop.

Maar de liefde zoals hij die leerde kennen toen hij weer voor het eerst naar het heiligdom ging en daar onze psalm heeft gebeden, die liefde is bij hem gebleven, de onbegrijpelijke liefde van God, zijn liefde voor zondaren.

De psalm geeft ook ons daar een indruk van die ook wij weer met ons mee mogen dragen bij alles wat wij weer meemaken en doen, om daarna weer in het heiligdom voor Gods aangezicht te staan en zijn liefde te prijzen.

ZIJN liefde.

AMEN.

Tenslotte

Er was een tijd dat in bondsgemeentes de trits ‘ellende, verlossing en dankbaarheid’ gemeengoed was. In het merendeel van de preken bepaalde deze drieslag de toepassing van het Bijbelgedeelte. Zonder kennis van zonde en ellende geen verlangen naar genade en ook geen ware dankbaarheid. Intussen werd de zondekennis meest als een voorstadium tot te kennis van Gods genade in Christus te zien, wat in feite op een *voorwaarde* neerkwam. Wie zich de genade toe-eigende zonder zijn zonden te hebben leren kennen deed dat te vroeg. Die eigende zich iets toe wat hem eigenlijk nog niet toekwam. Of dat door de predikers altijd strikt bedoeld werd weet ik niet, maar de indruk werd wel gewekt en de overtuiging dat het zo gaan moest leefde breed in de gemeente.

Deze tijden lijken inmiddels voorbij. Zondekennis die een hindernis op de weg naar Christus zou kunnen vormen wordt nagenoeg niet meer gepreekt. De thematiek als zodanig lijkt uit de preek verdwenen of ze wordt enkel kort en pro memorie genoemd. Maar, vraag ik me soms af, is er met deze opruiming ook niet iets wezenlijks weggevalen?

De preken over Psalm 51 waren als experiment bedoeld: kan men zonde, schuld, onreinheid en aanverwante thematieken zo in de preek aan de orde stellen dat ze geen hindernis op de weg naar Christus zijn maar een wezenlijk *onderdeel* vormen van het geloof in Gods genade en zo ook van de lof van God? Vormen ze niet de diepe ondertonen die de lofzang gloed en warmte geeft?

Al mediterende en schrijvend vergat ik dat ik aan het experimenteren was. De psalm nam me door de diepte mee in een liefde waarin alles opgaat in God. Ik hoop dat daar iets van is overgekomen.

Lexmond 11-3-2021

John van Eck